

छार्का ताडसोड गाउँपालिका
डोल्या

सम्पन्न योजनाहरूको प्रभाव मुल्याङ्कन प्रतिवेदन
२०७६

तयार पार्ने

आर.जी.विज्ञापन सेवा

काठमाडौं

इमेल : goleyrajan@gmail.com

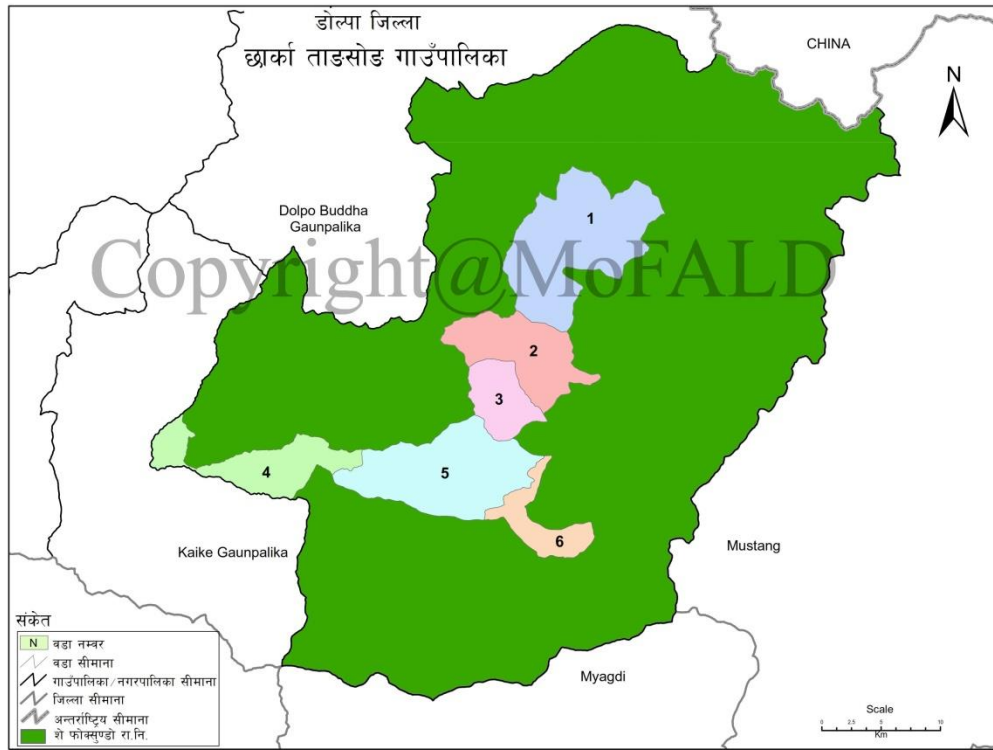
विषय सूची

विवरण	पेज नं.
श्रोत नक्सा	३
१ परिचय	४
२.१ पृष्ठभूमी	६
२.३ अध्ययन कार्यक्रमको उद्देश्य	७
३. अध्ययन बिधि	८
४. योजनाहरूका प्रभाव मुल्याकन	९
५. समस्याहरू	१८
६. नकरात्मक पक्षहरू	१८
७. निस्कर्ष र सुझाव	१९
८. सिमा	२१
अनुसूचीहरू १	२२
अनुसूचीहरू २	२५

छार्का गाउँपालिकाको छार्काभोट गाउँ

छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको नक्सा

स्रोत: स्वल्प नक्सा (स्केल १:२४०००/१:२००००), नवी विमाप र जनगणना २०६८, केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग
 तयार पार्ने: गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विभिन्न, सरकारी वा खासतः क्षेत्रको संस्था तथा सीमाना निर्धारण आयोग
 Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 1830
 LLRC, 2016

परिच्छेद १.

१ परिचय :-

१.१ भौगोलिक अवस्थिति, सीमाना तथा राजनीतिक एवं प्रशासनिक विभाजन

छार्का ताडसोड गाउँपालिका नेपाल राज्यको पश्चिम भाग कर्णाली प्रदेश डोल्पा जिल्ला स्थित विश्व प्रशिद्ध धौलागिरी हिम शृंखलाको दक्षिणी काखमा अवस्थित छ। प्राकृतिक सुन्दरताले भरिपूर्ण धौलागिरी हिमालको दक्षिणी काखमा अवस्थित प्राकृतिक सौन्दर्यले भरिपूर्ण गाउँपालिका हो। गाउँपालिकाको अधिकांश स्थानबाट मनोरम हिमश्रृंखलाहरूको दृश्यावलोकन गर्न सकिन्छ। भौगोलिक तथा सांस्कृतिक विविधताको साथै आकर्षक पर्यावरणको कारणले यो गाउँपालिका स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरूको लागि आकर्षणको केन्द्र बन्न पुगेको छ।

यस गाउँपालिकाको विच भागबाट ठुली भेरी नदी र यसका सहायक खोलाखोल्साहरू प्रवाहीत भएका छन्। कर्णालीको सहायक नदि भित्र पर्ने ठुली भेरी नदी महत्वपूर्ण जलस्रोत भएको साथै छार्काभोट विश्वको उच्च स्थानमा रहेको मानव वस्ती भएको हुँदा यसै ठाउँको नाम वाट गाउँपालिकाको नाम रहन गएको हो। कुल क्षेत्रफल ३४५.५७ वर्ग कि.मी, जनसंख्या १,४५१ २०६८ को गणना अनुसार रहेको छ।

यस गाउँपालिका डोल्पा जिल्लाको पुर्व उत्तरी भु-भागमा पर्ने धौलागिरी हिम श्रृंखलाका साथै पुथा हिमाल, ठुली भेरी नदिको शिर, विश्वको उच्च स्थानमा रहेको मानव वस्ती छार्काभोट, विभिन्न चैत्य तथा गुम्बा, यसैगरी यस गाउँपालिकाको उत्तरी हिमाली क्षेत्रमा पाईने यासागुम्बा, जडिवुटी, वन पैदावर तथा प्रशस्त वन्य जन्तुहरू पाईने महत्वपूर्ण स्थानहरू रहेका छन्।

यस गाउँपालिकाको दक्षिण भागमा विभिन्न उब्जाउ खेतियोग्य केहि फाँटहरू रहेका छन्। जसमा केहि मात्रामा जौ, फापर, उवा अन्न वालीहरूको उत्पादन हुने गर्दछ। त्यसैगरी पशुपालनको प्रशस्त सम्भावना समेत यस गाउँपालिका भित्र रहेको छ।

विभिन्न समुदायका मानिसहरू वसोवास गर्ने यस गाउँपालिकामा प्रमुख वासिन्दाहरूमा गुरुङ्ग, लामा डोल्पाली समुदायको वाहुल्यता रहेको छ। यी समुदायले मनाउदै आएको रिती रिवाज, धर्म, संस्कृती र जिवन शैली विदेशी तथा अन्तरीक पर्यटन लाई आकर्षित गरेको पाईन्छ।

यस छार्का ताडसोड गाउँपालिका पशुपालन, जडिवुटी, जलस्रोतको भण्डार र पर्यटकीय महत्वको सम्भावना बोकेको डोल्पाको वृहत भुगोल र विशिष्टकृत विशेषता भरिपुर्ण गाउँपालिको रूपमा समेत परिचित रहेको छ ।

साविकका गा.वि.स.हरू छार्का १-५ वडा सम्म नयाँ १ नं. वडा, छार्का ६-७ वडा सम्म नयाँ २ नं. वडा, छार्का ८-९ वडा सम्म नयाँ ३ नं. वडा, मुकोट १-३ वडा सम्म नयाँ ४ नं. वडा, मुकोट ४, ५ र ७ वडा नयाँ ५ नं. वडा र मुकोट ६, ८ र ९ वडा नयाँ ६ नं. वडा गरी जम्मा ६ वटा वडा कायम भएका छन् । यस गाउँपालिकाको सिमाना पूर्व- मुस्ताङ जिल्ला, पश्चिम- डोल्पोबुद्ध गा.पा. उत्तर- चिन देश, दक्षिण -काङ्के गा.पा., म्याग्दी जिल्ला र पूर्वी रुकुम जिल्ला रहेको छन् । क्षेत्रफल ३४५.५७ वर्ग किलोमिटर र उचाई समुन्द्र सतहवाट करिब १५२५ मिटर देखी ७७५४ मिटर सम्म रहेको छ ।

१.२ भू-क्षेत्र

यस गाउँपालिकाको भौगोलिक बनावटलाई जमीनको प्राकृति अनुसार हिमाली र पहाडी सुख्खा भाग दुई भागमा बाड्न सकिन्छ ।

१.२.१ मैदानी भाग

यस गाउँपालिकाको केही भू-भाग मैदानी केही भू-भाग हिमाली भागमा पर्दछ । मैदानी भू-भाग जहाँ खेतीयोग्य जमीन र पहाडी भू-भागमा बस्तीहरू रहेका छन् ।

१.२.२ नदी किनारको मैदानी भाग

यस गाउँपालिकाको नदी आसपासका क्षेत्रहरू किनारका मैदानी भागमा पर्दछन् । यो समथर उर्वरा जमीनमा केहि मात्रामा खेती, तरकारी खेती हुने गर्दछ ।

१.२.३ भिरालोपना

यस गाउँपालिकाको जमीनको बनावट अनुसार भिरालोपना सम्बन्धि विवरणमा साधारणतया भिरालोपना उत्तरबाट दक्षिण तर्फ घट्दै गएको छ ।

१.२.४ माटोको बनावट र उर्वराशक्ति

छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको माटोको बनावटको हिसाबले यसको उत्तरी भूभागमा (Sandstone, Siltstone, shale, conglomerate) चट्टान पाईने हुनाले यहाँको माटोमा बालुवा तथा गेगर मिसिएको छ । यस क्षेत्रमा उत्पादकत्व निकै कम छ । मध्य र दक्षिण क्षेत्रमा नदीहरूको वगाई ल्याएको नरम प्राय दोमट माटो पाईन्छ । यहाँको उत्पादकत्व सन्तोषजनक छ । तर नदी र खोलाका छेउ छाउमा भने बालुवा मिसिएको माटो भेटिन्छ । यस्तो माटो उत्पादन दामेट माटोको जस्तो हुदैन ।

१.२.५ जलभण्डार तथा पर्यावरणीय स्वरूप

छार्का ताडसोड गाउँपालिकामा बग्ने मुख्य ठुली भेरी नदी रहेको छ । यो नदीको वहाव वर्षायाममा उच्च हुने र अरु समयमा पनि पानीको मात्रा बढी हुने गरेको पाइन्छ । यो नदीले यस क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा पुऱ्याउनुका साथै जल प्रवाह गर्दछ । यस नदीले पनि वगर क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा प्रदान गर्दै जल प्रवाह गरेको पाइन्छ ।

१.२.६ जलवायु स्वरूप

छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको ठण्डा तथा समशीतोष्ण हावापानी भएको यस गाउँपालिकामा अप्रिल महिनामा औसत तापक्रम न्यूनतम ५.६ डिग्री सेल्सीयस देखि २१ डिग्री सेल्सीयस सम्म रहेको पाइन्छ भने न्यूनतम १०६८ मि.मि देखि १४५३.३ मि.मि सम्म वर्षा हुन्छ ।

परिच्छेद दुई

२.१ पृष्ठभूमी

नेपालमा स्थानीय तहहरू स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ र सम्बन्धित स्थानीय तहले निर्माण गरेको कानून अनुरूप सञ्चालित छन् । जस अनुसार रु २५ लाख भन्दा बढी रकम लगानी गरी सम्पन्न अवधि २ वर्ष पुगिसकेका योजनाहरूको सम्पन्न योजनाहरूको गरीवी निवारण, सामाजिक तथा वातावरणीय पक्षमा परेको प्रभावहरूको मुल्याङ्कन गर्नुपर्दछ । नेपाल सरकारले स्थानीय स्रोत परिचालन बढाउन र प्राप्त साधनको प्रभावकारी उपयोग गर्न बढावा दिने उद्देश्यले स्थानीय तहको कार्य सम्पादनको आधारमा अनुदान थपघट गर्ने नीतिगत व्यवस्था प्रारम्भ गरिएको छ । उक्त नीतिगत व्यवस्थाबाट केन्द्रिय सरकारले स्थानीय तहलाई कानून बमोजिम पालना गर्नुपर्ने कार्य जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र वित्तीय अनुशासन बमोजिम कार्यसम्पादन गरे नगरेको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने र सो मूल्याङ्कन नतीजाको आधारमा अनुदान थपघट गर्ने सिद्धान्तलाई स्वीकार गरेको छ ।

गाउँपालिकाले योजना सञ्चालन गर्दा वातावरण मैत्री ढङ्गले गर्नुपर्दछ । कुनैपनि योजना सम्पन्न भइसकेपछि त्यस योजनाले समाजको आर्थिक, सामाजिकको साथै वातावरणीय क्षेत्रमा समेत सकारात्मक एवं नकारात्मक प्रभाव पार्दछ । यस्ता प्रभावहरूको मुल्याङ्कन गरी नकारात्मक प्रभावहरूलाई न्यूनीकरण गरी वातावरण मैत्री ढङ्गबाट योजनाहरूलाई सञ्चालनमा ल्याउनु पर्दछ । गाउँपालिका आफैले पनि विभिन्न स्रोत परिचालन गरी आन्तरिक आय सङ्कलन गर्दछन् । यसरी प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सङ्कलन गरिएको राजस्व रकम तथा सार्वजनिक कोषबाट उपलब्ध गराईएको अनुदान रकमको गाउँपालिकाले के कस्ता उपलब्धी हासिल गयो त्यसको लेखाजोखा गर्ने जिम्मेवारी तथा उत्तरदायित्व पनि गाउँपालिकाको नै हो । त्यसैले कार्य सम्पादनका क्षेत्रको वस्तुनिष्ट मूल्याङ्कन गर्नु अत्यन्त जरुरी देखिन्छ । गाउँपालिकाले आफ्नो दायित्व, सेवा र वित्तीय अनुशासन जति प्रभावकारी गर्न सक्यो त्यति नै नागरिक र सरकारको विश्वास आर्जन गर्न सक्दछ । यस प्रणालीले गाउँपालिकालाई कार्यसम्पादन

क्षेत्रमा रहेका कमी कमजोरीहरू पहिचान गरी क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न तथा अघिल्लो वर्षका कमी कमजोरीका क्षेत्रमा सुधार गरी कार्यसम्पादनमा सहयोग प्रदान गर्दछ। साथै यसले कार्यसम्पादनको क्षेत्र अनुसार कमी कमजोरी देखिएका क्षेत्रको पहिचान गरी क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न समेत सहयोग गर्दछ। न्यूनतम शर्त र कार्यसम्पादन मापनको समेतको आधारमा स्थानीय निकायलाई दिइने अनुदानमा थपघट गरिने भएकोले यस प्रभाव मुल्याङ्कनले यस गाउँपालिकाको अनुदान रकम वृद्धि गर्न कोशेदुङ्गा सावित हुनेमा दुई मत छैन।

२.२ अध्ययन कार्यक्रमको उद्देश्य

स्थानीय स्तरमा विकास निर्माण कार्य लगायत अन्य विभिन्न कार्यक्रम तथा योजनाहरू सञ्चालन स्थानीय तहहरूद्वारा गर्ने गरिएको छ। गाउँपालिकाले आ- आफ्नो क्षेत्र भित्रका बासिन्दाहरूको माग तथा आवश्यकतालाई ध्यानमा राखी बजेट, नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरि सो अनुसार विकास निर्माणका कार्यहरूको प्रभाव मुल्याङ्कन योजना सम्पन्न भइसकेको २ वर्ष अवधि पुरा भएपछि सुशासन ऐन २०६३, नियमावली २०६४ बमोजिम प्रभाव मुल्याङ्कन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।

सम्पन्न अवधि २ वर्ष पुरा भएका योजनाहरूको प्रभाव मुल्याङ्कनले आगामी वर्षमा दिर्घकालीन निति तथा कार्यक्रमका आधार समेत तयार पार्न सहयोगी भई संस्थागत प्रणालीको विकासमा अभिवृद्धि गर्न ठोस मद्दत पुग्ने देखिन्छ।

२.३ प्रभाव मुल्याङ्कनको उद्देश्य :

यस प्रभाव मुल्याङ्कनको प्रमुख उद्देश्य सम्पन्न अवधि २ वर्ष पुरा भई सञ्चालनमा आएका गाउँस्तरीय भएका योजनाहरूले गाउँवासीहरूमा पार्ने आर्थिक सामाजिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा पार्ने प्रभावलाई अध्ययन गर्नु हो। यस प्रभाव मुल्याङ्कनका उद्देश्यहरू निम्नलिखित छन् :

- १ विगत दुई वर्ष भन्दा अगाडि सम्पन्न गाउँपालिका स्तरीय योजनाहरूको स्थानीय वासीहरूमा पारेको आर्थिक क्षेत्रमा पारेको सकारात्मक एवं नकारात्मक प्रभावहरूको पहिचान गर्नु।
- २ विगत दुई वर्षभन्दा अगाडि सम्पन्न गाउँस्तरीय योजनाहरूले गाउँवासीको सामाजिक क्षेत्रमा पारेको सकारात्मक एवं नकारात्मक प्रभावहरूको पहिचान गर्नु।
- ३ सम्पन्न योजनाले वातावरणीय क्षेत्रमा पारेको सकारात्मक एवं नकारात्मक प्रभावको मुल्याङ्कन गर्नु।

३. अध्ययन विधि

विगत २ वर्ष अगावै रु २५ लाख भन्दा बढीका योजनाहरूको प्रभाव मुल्याङ्कनमा मुख्यतया सम्पन्न योजनाले अर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा पारेको सकारात्मक एवं नकारात्मक प्रभावलाई नै मध्यनजर गरिएको छ र जसको लागि आधारभुत तथ्याङ्कहरू तथा आयोजनाको प्रस्तावमा उपलब्ध

सूचनाहरूलाई स्थलगत अध्ययनको क्रममा सेवाग्राहीसँगको अन्तरवार्ताबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कहरूसँग तुलनात्मक विश्लेषण गरि निचोड निकालिएको छ । त्यसैगरी अवलोकन तथा **Key Informant** बाट पनि सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियो । यस अध्ययनको लागि आवश्यक सूचना निम्नानुसारको विधि अपनाई लिइएको थियो ।

३.१ पूर्व साहित्यहरूको पुनरावलोकन (Literature review)

पूर्व साहित्यहरूको पुनरावलोकनको सिलसिलामा छार्का ताडसोड गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित विभिन्न प्रतिवेदनहरूको अध्ययन सूक्ष्म रूपमा अध्ययन गरिएको छ । अध्ययन टोलीबाट छार्का ताडसोड गाउँपालिका संग प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपले सम्बन्धित पूर्व साहित्यहरूको पुनरावलोकन (Literature review) गरिएको छ । यस अन्तर्गत मुख्य रूपमा शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागद्वारा तयार गरिएको गाउँपालिकाको आयोजना प्रतिवेदन, लगायत एकीकृत कार्यमूलक योजना (Integrated Action Plan-IAP), डोल्पा जिल्ला तथा छार्का ताडसोड गाउँपालिका परिचय, रहेका छन् । यसका साथै यो योजना तयार पार्ने क्रममा छार्का ताडसोड गाउँपालिकाबाट प्राप्त गरिएको प्रतिवेदनहरू जस्तै : छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको विकास योजना, बजेट निति तथा कार्यक्रम, छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको भवन निर्माण तथा सडक मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका आदिको समेत अध्ययन गरी यो प्रतिवेदन तयार पारिएको छ ।

३.२ द्वितीय तथ्याङ्क एवं सूचना सङ्कलन (Secondary Data Collection)

द्वितीय तथ्याङ्क एवं सूचना सङ्कलनको लागि छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको वार्षिक योजना, आवधिक योजना तर्जुमाको लागि त्यससँग सम्बन्धित सबै क्षेत्रगत तथ्याङ्कहरू सहित परामर्शदाताबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने सिलसिलामा द्वितीय तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने कार्य सम्बन्धमा केन्द्रिय स्तरमा केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागबाट उपलब्ध राष्ट्रिय जनगणना (Population Census) बाट प्राप्त तथ्याङ्कलाई आधार तथ्याङ्क (Base line data) को रूपमा लिइएको छ ।

यसरी वार्षिक योजना र आवधिक योजना तर्जुमा गर्नको लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार, वातावरणीय, सामाजिक, आर्थिक, संस्थागत र वित्त विकास सम्बन्धि तथ्याङ्कहरू सङ्कलन गरी विश्लेषण गरिएको छ ।

३.३ स्थलगत सर्वेक्षण तथा तथ्याङ्क सङ्कलन (Field Survey and Primary Data Collection)

परामर्शदाताको स्थलगत अध्ययन टोलीले छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको भ्रमण गरी स्थलगत सर्वेक्षण तथा अवलोकनको माध्यमबाट तथ्याङ्क तथा जानकारी सङ्कलन गरिएको छ । यस सन्दर्भमा मुख्य रूपमा यस छार्का ताडसोड गाउँपालिकामा रहेका रु २५ लाख भन्दा बढीको लगानीमा गत २ वर्ष अगावै सम्पन्न सडक ढल, हाट बजारहरू समेतको सर्वेक्षण, अवलोकन तथा स्थलगत जाँच गरिएको छ ।

३.४ छलफल अन्तरक्रिया (Discussion Interaction)

छार्का ताडसोड गाउँपालिकाबाट संचालित योजनाहरूको प्रभाव मुल्याङ्कन गर्ने सिलसिलामा शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, भौतिक योजना शाखाका प्रमुख तथा इन्जिनियरहरूसँग परामर्शदाता बीच समय समयमा अन्तरक्रिया गरियो । छलफलको क्रममा परामर्शदाताबाट भएका प्रयासहरू र पहिलो चरणमा देखिएका विद्यमान समस्याहरूको निराकरणका वारेमा परामर्शदाताद्वारा भौतिक योजना शाखा प्रमुखबाट महत्वपूर्ण सुझावहरू सङ्कलन गरिएको छ । अध्ययन टोलीबाट छार्का ताडसोड गाउँपालिकाको स्थलगत सर्वेक्षणको सिलसिलामा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष वडा अध्यक्षहरू एवं प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, प्राविधिक कर्मचारी, योजना निर्माण संग सम्बन्धित पक्ष, नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू, वृद्धिजीवी तथा स्थानीय प्रतिनिधीहरू लगायत विभिन्न निकायका पदाधिकारीहरूसँग योजनाहरूको प्रभाव मुल्याङ्कन सम्बन्धि जानकारी गराउने सम्बन्धमा छलफल गरिएको छ ।

३.५ प्रश्नावली

छार्का ताडसोड गाउँपालिकाबाट संचालित योजनाहरूले प्रत्यक्ष असर पार्ने नागरिकहरूसँग खुल्ला प्रश्नावलीको निर्माण गरी प्राथमिक सूचना सङ्कलन गरिएको छ ।

४. योजनाहरूको प्रभाव मुल्याङ्कन :

छार्का ताडसोड गाउँपालिकाले आ.व २०७४/२०७५ साल सम्ममा रु २५ लाख भन्दा बढीको लगानीमा सम्पन्न गरीसकेका योजनाहरूको मात्र आर्थिक सामाजिक एवं वातावरणीय क्षेत्रमा पारेका नकारात्मक एवं सकारात्मक प्रभावहरूको मुल्याङ्कनका लागि छनौट गरी ती योजनाहरूलाई मात्र तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । ती सबै योजनाहरूको कार्य उपभोक्ता समितिबाट भएको थियो ।

१ पिम्री ज्युलो पर्खाल निर्माण वडा नं ५

क्र.स.	योजनाको नाम	निर्माण कम्पनी	शुरु	सम्पन्न	लागत ईष्टिमेट
१	पिम्री ज्युलो पर्खाल निर्माण	उपभोक्ता समिति	२०७४/०५/२	२०७४/०५/३१	८,००,०००।

श्रोत: छार्का ताडसोड गाउँपालिका

४.१.१ पिम्री ज्युलो पर्खाल निर्माण वडा नं १ निर्माणको पुर्ब अवस्था :

- स्थानीयबासीका अनुसार पर्खाल निर्माण गर्नुपूर्व गाईवस्तु तथा जनावरहरूले अन्नबाली खाइदिने समस्या थियो ।
- किसानहरूले गरेको खेती पशु चौपैयाले खाइदिदा उनीहरूको दैनिकि भोजन गर्न अपुग हुने गरेको थियो ।
- स्थानीयबासीका अनुसार दुःख गरि उब्जाइएको अन्नबालीमा मिहेनत तथा आर्थिक लागनी परेका हुँदा सो पशु चौपैयाले खाइदिदा धेरै कुराको नोक्सानी हुने गरेको थियो ।

४.१.२ आर्थिक प्रभाव

- स्थानीयबासीका अनुसार अन्नबाली पशुचौपैयाबाट सुरक्षित हुँदा बाह्यबाट खाद्य पदार्थ किन्नुपर्ने नहुँदा आर्थिक रुपमा मितव्ययिता हुने पाइयो ।
- कृषि उब्जनी आफ्नै घर बारीमा हुने हुँदा अन्नबालीको लागि खर्चने पैसालाई अन्य व्यवसायिक तथा उत्पादनशिल क्षेत्रमा लगानी हुने हुँदा स्थानीय बासीको आयआर्जनमा टेवा पुगेको पाईयो ।

४.१.३ वातावरणीय प्रभाव

- कहिले काँही जङ्गली बन्यजन्तु अन्नबाली खान आउँदा स्थानीयबासीहरूको ज्यानको समेत जोखिम हुने गर्दथ्यो भने हाल सम्पन्न योजनाबाट बन्यजन्तु नआउने गर्दा जनता डराउनुपर्ने अवस्था नरहेको वडाबासी बताउनुहुन्छ।
- बन्यजन्तु अन्नबाली खान आउँदा गाउँमा कोलाहल तथा हल्ला हुने गर्दथ्यो जसले गर्दा गाउँमा आतंक सृजना हुन्थ्यो हाल सो समस्या हटेको देखिन्छ।

४.१.४ सामाजिक प्रभाव

- स्थानीयबासीले उब्जाएका अन्नबाली पर्खाल घेराबारबाट सुरक्षित हुँदा वर्षको ६ महिना सम्म राशन पुग्ने वडाबासी बताउनुहुन्छ।
- सम्पन्न योजनाबाट जनताले बाहिरबाट किनेर, बोकेर राशन ल्याएर खानुपर्ने दुःखको अन्त्य भएको देखिन्छ।
- आफूले लगाएको अन्नबाली सुरक्षित हुँदा स्थानीयहरू अझ बढि खेती गर्न प्रोत्साहित भएको तथा उत्पादन स्तरमा पनि वृद्धि भएको स्थानीय भन्नुहुन्छ।

२. तेञ्जिन नोर्गे आ.वि.को भवन निर्माण वडा नं ४

क्र.स.	योजनाको नाम	निर्माण कम्पनी	शुरु	सम्पन्न	लागत ईष्टिमेट
२	तेञ्जिन नोर्गे आ.वि.को भवन निर्माण वडा ४	उपभोक्ता समिति	२०७५/११/१ ०	२०७६/०२/१ ५	१८,०४,७४०।

श्रोत: छार्का ताडसोड गाउँपालिका

४.२.१ तेञ्जिन नोर्गे आ.वि.को भवन निर्माण वडा नं ४ को पुर्ब अबस्था

- कक्षा कोठाको भवन नहुँदा विद्यार्थीहरू एउटै कोठामा २/३ वटा कक्षाको विद्यार्थी सँगै पढ्नुपर्ने निकै कठिनाई भएको/गरेको स्थानीयबासीहरू बताउँछन् ।
- त्यसरी पठनपाठन हुँदा न शिक्षकले राम्ररी पढाउन सक्थे न त विद्यार्थीहरूले पढाएको कुरा बभ्थे भन्ने कुरा स्थानीयबासीहरू बताउँछन् ।

४.२.२ आर्थिक प्रभाव

- अहिले पर्याप्त कक्षा कोठाको व्यवस्थाले विद्यार्थीहरू बाह्य ठाउँमा गएर पढ्नु पर्ने बाध्यता हटेको छ, यसले अभिभावकको बाह्य विद्यालयमा गर्नुपर्ने खर्च कम भएको छ ।
- साथै विद्यमान अवस्थामा यस विद्यालयमा छात्रछात्राहरूलाई होस्टेलको व्यवस्थाले गर्दा पनि स्थानीय जनसमुदायले बालबालिकाहरूलाई बाहिर राखेर पढाउनु नपर्ने भएकाले आर्थिक रूपमा मितव्ययिता भएको छ ।

४.२.३ सामाजिक प्रभाव

- विगतमा एउटै कोठामा धेरै विद्यार्थी बसेर पढ्नुपर्ने बाध्यता हुँदा हाल थप भवनको निर्माणले गर्दा विद्यार्थीहरूलाई पठनपाठन गर्न निकै सुविधा पुगेको छ ।

- यसरी सुविधाजनक कक्षा कोठामा बसेर पढ्दा विद्यार्थीहरूलाई पढाएको कुरा बुझ्न तथा शिक्षकहरूलाई पनि पढाउन सजिलो भएको देखिन्छ ।
- स्थानीय अभिभावकहरूलाई पनि आफ्नो बालबालिकाहरूले व्यवस्थित रूपमा कक्षा कोठामा पढ्न पाउँदा उनीहरूको मानसिकतामा सकारात्मक सामाजिक प्रभाव वृद्धि भएको पाइयो ।
- त्यसैगरी पढाउने शिक्षकहरूलाई पनि थप कक्षा कोठाको निर्माणले विद्यार्थीहरूलाई थप नयाँ कुरा सिकाउने स्तरमा वृद्धि भएको शिक्षकहरू बताउनुहुन्छ ।

४.२.४ वातावरणीय प्रभाव

- विगतमा थप आवश्यक कक्षा कोठा नहुँदा विद्यार्थीहरू एउटै कोठामा बस्नुपर्दा विभिन्न किसिमका असजिलोपन तथा यसले पढ्ने वातावरणमा प्रतिकूल असर पारेको स्थानीय बताउनुहुन्छ ।
- अहिले बनाइएको भवनको पछाडी पट्टीको भागको माथिबाट माटो बग्ने, आउने गर्दा यसले भवनको वेस भागमा क्षती पुगेको शिक्षकहरू बताउनुहुन्छ ।

३. छार्काभोट आ.वि.को भवन निर्माण वडा नं १

क्र.स.	योजनाको नाम	निर्माण कम्पनी	शुरु	सम्पन्न	लागत ईष्टिमेट
२	छार्काभोट आ.वि.को भवन निर्माण वडा नं १	उपभोक्ता समिति	२०७५/१२/० ८	२०७६/०३/३ ०	४०,००,०००।

श्रोत: छार्का ताडसोड गाउँपालिका

५.२.१ छार्काभोट आ.वि.को भवन निर्माण वडा नं १ को पुर्ब अवस्था

- कक्षा कोठाको भवन नहुँदा विद्यार्थीहरु एउटै कोठामा २/३ वटा कक्षाको विद्यार्थी सँगै पढ्नुपर्ने निकै कठिनाई भएको/गरेको स्थानीयबासीहरु बताउँछन् ।
- त्यसरी पठनपाठन हुँदा न शिक्षकले राम्ररी पढाउन सक्थे न त विद्यार्थीहरुले पढाएको कुरा बझ्थे भन्ने कुरा स्थानीयबासीहरु बताउँछन् ।

४.२.२ आर्थिक प्रभाव

- अहिले पर्याप्त कक्षा कोठाको व्यवस्थाले विद्यार्थीहरु बाह्य ठाउँमा गएर पढ्नु पर्ने बाध्यता हटेको छ यसले अभिभावकको बाह्य विद्यालयमा गर्नुपर्ने खर्च कम भएको छ ।
- साथै विद्यमान अवस्थामा यस विद्यालयमा छात्रछात्राहरुलाई होस्टेलको व्यवस्थाले गर्दा पनि स्थानीय जनसमुदायले बालबालिकाहरुलाई बाहिर राखेर पढाउनु नपर्ने भएकाले आर्थिक रुपमा मितव्ययिता भएको छ ।

४.२.३ सामाजिक प्रभाव

- विगतमा एउटै कोठामा धेरै विद्यार्थी बसेर पढ्नुपर्ने बाध्यता हुँदा हाल थप भवनको निर्माणले गर्दा विद्यार्थीहरुलाई पठनपाठन गर्न निकै सुविधा पुगेको छ ।

- यसरी सुविधाजनक कक्षा कोठामा बसेर पढ्दा विद्यार्थीहरूलाई पढाएको कुरा बुझ्न तथा शिक्षकहरूलाई पनि पढाउन सजिलो भएको देखिन्छ ।
- स्थानीय अभिभावकहरूलाई पनि आफ्नो बालबालिकाहरूले व्यवस्थित रूपमा कक्षा कोठामा पढ्न पाउँदा उनीहरूको मानसिकतामा सकारात्मक सामाजिक प्रभाव वृद्धि भएको पाइयो ।
- त्यसैगरी पढाउने शिक्षकहरूलाई पनि थप कक्षा कोठाको निर्माणले विद्यार्थीहरूलाई थप नयाँ कुरा सिकाउने स्तरमा वृद्धि भएको शिक्षकहरू बताउनुहुन्छ ।

४.२.४ वातावरणीय प्रभाव

- विगतमा थप आवश्यक कक्षा कोठा नहुँदा विद्यार्थीहरू एउटै कोठामा बस्नुपर्दा विभिन्न किसिमका असजिलोपन तथा यसले पढ्ने वातावरणमा प्रतिकूल असर पारेको स्थानीय बताउनुहुन्छ ।
- अहिले बनाइएको भवनको पछाडी पट्टीको भागको माथिबाट माटो बग्ने, आउने गर्दा यसले भवनको वेस भागमा क्षती पुगेको शिक्षकहरू बताउनुहुन्छ ।

६.समस्याहरू

स्थानीय व्यक्ति ,टोल सुधार समितिका सदस्यहरू, सडक उपभोक्ताहरू माझ भएको छलफल अन्तरक्रिया ,आयोजना अवलोकन आदि लाई आधार मानी आयोजनाको प्रभाव मुल्याङ्कन गर्दा आयोजना छनोट देखि आयोजना कार्यान्वयन सम्ममा आइपुग्दा सम्बन्धित सडक उपभोक्ताबाट आयोजनाको सकारात्मक प्रभाव नै पाइयो । विद्यालयको भवन निर्माण तथा पर्खाल घेराबार निर्माणले विद्यार्थीहरूलाई पठनपाठनमा सुविधा तथा स्थानीयहरूलाई अन्नबाली संरक्षणमा वृद्धि भएको सरोकारवालाहरू बताउँछन् । यस विद्यालयको भवन निर्माण तथा पर्खाल घेराबार निर्माणले स्थानीय जनसमुदायमा सँगै सबै समुदाय मिलेर काम गर्नुपर्छ भन्ने मानसिकता वृद्धि भएको पाइयो ।

७ निष्कर्ष र सुझावहरू

स्थानीय तहमा विकास निर्माण कार्य लगायत अन्य विभिन्न कार्यक्रम तथा योजनाहरू सञ्चालन गर्दा सो योजनाको छनौट प्रकृयादेखि कार्य सम्पन्न हुँदाको अवधिसम्म योजनाहरूले गाउँपालिकाका बस्तीहरूमा पार्ने आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा पार्ने प्रभावलाई अध्ययन गरिएको छ । यी योजनाहरूको प्रभाव मुल्याङ्कन गर्दा योजनाहरूले गाउँवासीहरूमा पार्ने आर्थिक सामाजिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा पार्ने प्रभावलाई अध्ययन गरिएको छ । यी योजनाहरूको छनौट प्रक्रिया, बोलपत्र आव्हान प्रक्रिया, उपभोक्ता समिति गठन प्रकृया, योजना कार्यान्वयन प्रक्रिया, भुक्तानी प्रक्रिया आदि सबै प्रचलित ऐन, नियम, कानुन तथा निर्देशिकाहरूको दायराभित्र रहि सम्पन्न भएको पाइयो । स्थलगत अध्ययन अवलोकन अन्तरक्रिया, विश्लेषण, सरोकारवालासँगको छलफलबाट निम्नलिखित निष्कर्ष निकालिएको छ ।

७.१ निष्कर्षहरू :

- विद्यालयको भवन निर्माण तथा पर्खाल घेराबारको निर्माणले समग्रमा स्थानीय जनसमुदाय तथा विद्यार्थीलाई सकारात्मक सामाजिक, आर्थिक, वातावरणीय प्रभाव परेको देखिन्छ ।
- स्थानीय उपभोक्ता समिति गठन गरेर कार्य गर्न सकिएमा भवन तथा पर्खाल घेराबारको मर्मत तथा रेखदेखमा विशेष सहयोग पुग्ने व्यहोरा स्थानीयवासीहरू बताउँछन् ।

७.२ सुझावहरू

- यस्ता विकास निर्माणका कामहरू गर्दा ठाउँमा लागत अनुमान तथा गाउँपालिकाबाट व्यहोरिएको रकमको स्पष्ट होडिङ्ग बोर्ड राख्ने गरेर पारदर्शिता बढाउन सकिन्छ भनी उपभोक्ताहरूले बताए ।
- यी योजनाको केही स्थानमा पूनः मर्मत गर्नुपर्ने देखिएकाले मर्मत सम्भारलाई निरन्तरता दिनुपर्ने देखिन्छ ।
- यस्ता प्रकारको विकास निर्माणका कार्यहरू गर्नुपर्दा सार्वजनिक परिक्षणको व्यवस्था हुनुपर्ने भन्ने व्यहोरा स्थानीयवासीहरूको रहेको छ ।
- विकास निर्माणका कार्य ठेकेदार मार्फत गर्दा स्थानीयवासीले काम गर्ने अवसर नपाएको भन्ने स्थानीय बासीको गुनासो भएकाले उपभोक्ता समिति र ठेकेदारको समन्वयमा गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- वातावरण स्वच्छ राख्नको लागि प्रति घर एक एक वटा विरुवा रोपेर वातावरणलाई स्वच्छ राख्न सहयोग पुग्ने कुरा स्थानीयवासीहरूलाई जानकारी गराउनुपर्छ ।

- यस्ता किसिमका विकास निर्माणका कामहरू गर्दा समुदायका मानिसलाई पनि सूचना दिनुपर्दछ ।
- भवन र पर्खाल घेराबारको अवस्थालाई गाउँपालिकाले प्रत्येक ६/६ महिनामा नियमित रूपले अवलोकन गरी आवश्यक स्थानमा तुरुन्त मर्मतको व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

८. अध्ययनको सीमा (Limitation of Study)

कुनैपनि विकास निर्माणको कार्य गर्दा वातावरण मैत्री ढङ्गले गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका लागि विकासका योजनाहरू सम्पन्न भइसकेको दुइ वर्ष अवधि पुरा गरी सकेका योजनाहरूले आर्थिक, सामाजिक एवं वातावरणीय क्षेत्रमा के कस्तो असर पारेको छ त्यसको अध्ययन गरिन्छ । यस अध्ययनको क्रममा अवलोकन प्रश्नावली, सरोकारवालाहरूसँगको अन्तरक्रिया जस्ता सामाजिक अनुसन्धानका साधनहरू प्रयोग गरी सूचना सङ्कलन गरिएको छ । यसको अध्ययन अत्यन्त छोटो समय सिमित स्रोत र साधानमा गर्नुपरेकोले प्रश्नावलीलाई व्यापक स्तरमा गर्न सकिएन । व्यापक रूपमा हुन सकेमा यस प्रभाव मुल्याङ्कनले दिगो विकासमा ठोस मद्दत पुऱ्याउने छ । प्रश्नावलीहरू अनुसुची १ मा उल्लेख गरिएको छ भने विद्यालयको भवन निर्माण तथा पर्खाल घेराबारका केही ऋलकहरू अनुसुची २ मा उल्लेख गरिएको ।

अनुसुची १

प्रश्नावली

१. उत्तरदाताको व्यक्तिगत विवरण :

नाम :

पेशा :

शैक्षिक योग्यता :

लिङ्ग :

२. तल उल्लेखित ग्रामिण सडक निर्माणको बारेमा तपाईंलाई जानकारी छ ?

क्र.सं.	योजनाको नाम	सुन्नुभएको छ/छैन
१	सोधा कृषि ,सिलाङ्ग मोटर बाटो वडा नं १ मादी गाउँपालिका	
२	केसरी तारकाड याङनाकोट ग्रामिण सडक निर्माण वडा नं ३,४,५ मादी गाउँपालिका	
३	गोर्जे सिचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत वडा नं ९	

३. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण गर्नु अघि यसको भौतिक अवस्था कस्तो थियो ?

४. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण हुनु अघि यस क्षेत्रको नालाको निकास कसरी हुन्थ्यो ।

५. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण गरिसकेपछि सडकहरू वरपरको वातावरणमा के भिन्नता देख्नुभएको छ ?

६. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण गरीसकेपछि यस क्षेत्रमा जग्गाको मूल्य वृद्धि भएको छ ?

७. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण /बनिसकेपछि यस क्षेत्रमा व्यापार व्यवसायमा वृद्धि भएको छ ?

८. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण बनीसकेपछि यस क्षेत्रमा मानिसहरूको वस्ती वढेको छ ?

९. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण बनीसकेपछि यस क्षेत्रको वरपर तरकारी खेतीमा वृद्धि भएको छ?
१०. यी ग्रामिण सडकहरूको हालको अवस्था कस्तो छ ?
११. यस ग्रामिण सडकहरूको कुन कुन पक्षमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ ?
१२. यी ग्रामिण सडकबाटो निर्माण गर्दा स्थानीय उपभोक्ता समिति मार्फत गरेको हो वा होईन ?
१३. यस ग्रामिण सडकहरू निर्माण पछि यस क्षेत्रमा कृषि उत्पादनलाई बजारीकरण गर्न सहयोग पुगेको छ ?
१४. तपाईंको विचारमा यस ग्रामिण सडकहरूको निर्माण पछि यसले पारेको सकारात्मक असरहरू के के हुन् ?
१५. तपाईंको विचारमा यस ग्रामिण सडकहरूको निर्माण गरीसकेपछि यसले पारेको नकारात्मक असरहरू के के हुन् ?
१६. यस ग्रामिण सडकहरूका निर्माण पछि उत्पन्न नकारात्मक असरहरूलाई कसरी न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ ?
१७. यी ग्रामिण सडकहरू निर्माण गर्दा वातावरणीय रूपमा संरक्षण गर्नुपर्ने नदी, नाला, पोखरी, तलाउ, बगैचालाई असर पुगेको छ ?
१८. यी ग्रामिण सडकहरू निर्माण सम्पन्न भइसकेपछि सडकको दुवै छेउमा विरुवा रोपिएको छ कि छैन ?
१९. यी ग्रामिण सडकहरूका नालाहरू खुल्ला छन् कि स्ल्यावले ढाकिएका छन् ?
२०. यी ग्रामिण सडकहरूको निर्माण पछि मर्मत सम्भार भएको छ कि छैन ?

२१. यी ग्रामिण सडकहरूको निर्माण गर्ने क्रममा प्राकृतिक सम्पदा जस्तै मन्दिर, चौतारीलाई असर पुगेको छ कि छैन ।

२२. यी ग्रामिण सडक निर्माण हुनु पूर्व र पछिको अवस्थामा के भिन्नता पाउनुभयो छ ?

गाउँपालिकाले योजनाको छनोट गर्दा संबन्धित ऐन, नियम एवं निर्देशिका तथा परियोजनाको भावना अनुसार भए नभएको संबन्धित कागजपत्रहरूसंग तुलना गरी रुजु गर्ने ।

१. योजनालाई प्राथमिकतामा राख्ने र छनोट गर्ने प्रक्रिया निर्देशिकाले तोके बमोजिम भएको छ कि छैन ?
२. योजनाको खर्च जनसहभागितामा आधारित विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, लाई आधार मानी खर्च व्यहोरिएको छ ?
३. बोलपत्र आव्हान गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीलाई आधारमानी गरिएको छ कि छैन ?
४. संझौतामा तोके बमोजिमको समयसिमा तथा शर्तहरूमा रहि कार्य सम्पन्न भएको छ कि छैन ?
५. परियोजनाको गुणस्तरियता कायम भए नभएको नगरपालिकाबाट प्राविधिक परिक्षण एवं गुणस्तर जाँच भएको छ कि छैन ?
६. बोलपत्रमा तोकिएको रकमको सिमा भित्र कार्य सम्पन्न भएको थियो कि कबोल रकम थप गर्नुपरेको थियो ?
७. रकम भुक्तानी प्रक्रिया नियम संगत भएको थियो कि थिएन ?

अनुसुची २

छार्का ताडसोड गाउँपालिकाबाट सम्पन्न योजनाका केही भ्रमणहरू

१. छार्का ताडसोड गाउँपालिका पिम्री ज्युलो पर्खाल घेरावार वडा नं ५

Date _____
Page _____

आज भिरी २०७५/०५/१२ गते श्रवणवाला दिन ३४४ डाका ताडसोड गाउँपालिकाको का.नं. ५ क्षेत्र बिरी ज्यूनी पखान निर्माणको प्रभाव सुख मुल्याङ्कन निम्न उपखेतीमा इनफर्न गरियो।

उपखेती

क्र.सं.	नाम घर	ठेगाना	हस्ताक्षर
१)	रामनाथ साकली	डुमडा पिपरी	<i>[Signature]</i>
२)	क.पु.स. गुड.	"	१९ जुन
३)	नाथन गुड.	"	नाथन
४)	बिकारी गुड.	"	१९ जुन
५)	इन्द्र गुड.	"	१९ जुन
६)	बट्टे राजा डोला		१९ जुन
७)	मन्तेज गोल		<i>[Signature]</i>
८)	धावा शूरस		१९ जुन
९)			
१०)			

२. छार्का ताडसोड गाउँपालिका छार्काभोट आ.वि.को भवन निर्माण वडा नं १

Date _____
Page _____

आज दिने २०७६/०५/१८ गते बुधवाका दिन चला डाका ताडसोड
गाउँपालिकाको वडा नं. १ क्षेत्र डाका मोट हा.वि.को प्रथम
निर्माण योजनाको प्रभाव हेरल अनुभवगत विषय उपलक्ष्यमा
अन्वेषण गरियो ।

उपलक्ष्यी

क्र.सं.	नाम रर	ठेगाना	हेतुकार
१)	दाका लामा सुब्बा	छार्का १	थुग
२)	सुवालजैन सुब्बा	"	"
३)	सुवालजैन सुब्बा	"	"
४)	लामा सुब्बा	"	"
५)	निम्ना वासुदेव सुब्बा	"	"
६)	सुवालजैन सुब्बा	"	"
७)	डा. डा. सुब्बा	"	"
८)	सुवालजैन सुब्बा	"	"
९)			
१०)			

३. छार्का ताडसोड गाउँपालिका तेञ्जिन नोर्गे आ.वि.को भवन निर्माण वडा नं. ४

Date _____
Page _____

आज जितौ २०७६/०२/१४ गते टाडसोड गाउँपालिकाको विकास कार्यको
गाउँसभामा नयाँ नं. १ मा सम्पन्न बैठकमा गाउँपालिकाको विकास कार्यको
सम्बन्धमा प्रभाव मूल्याङ्कन गर्न उपस्थित
सम्पन्न गरियो।

उपस्थित

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	संकेत
१)	श्याम शर्मा	छार्का ताडसोड ४	५५
२)	विष्णु शर्मा		
३)	सन्ध्या शर्मा		
४)	राजेश शर्मा		
५)	पद्म शर्मा		
६)	दुर्गा शर्मा		
७)	हरी शर्मा		
८)	सन्तोष शर्मा		
९)			
१०)			

लाभान्वित घरधुरी

१. पिम्री ज्युलो पर्खाल घेराबार वडा नं. ५ निर्माणबाट करीब ३५ घरधुरी लाभान्वित भएको स्थानीय बताउदछन ।
२. तेञ्जिन नोर्गे आ.वि.को भवन निर्माणबाट वडा नं. ४ का विद्यार्थीका साथै गा.पा.का अन्य वडाका विद्यार्थी समेत लाभान्वित भएको स्थानीय बताउदछन ।
३. छार्काभोट आ.वि.को भवन निर्माणबाट वडा नं. १ का सम्पूर्ण विद्यार्थीहरू लाभान्वित भएको स्थानीय बताउनुहुन्छ ।